

Lahden Jokimaan lahokaviosammalkartoitus 2024

Timo Metsänen & Antti Kotilainen
19.11.2024

LUONTOSelvitys
Metsänen

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	3
2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS.....	3
3 AINEISTOT, MENETELMÄT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT.....	4
3.1 Aiemmat tutkimukset ja selvitykset.....	4
3.2 Viranomaisten tiedot ja avoimet luontotietoaineistot.....	5
3.3 Maastotyö.....	5
4 LAJIN SUOJELUSTATUS JA EKOLOGIA.....	5
5 TULOKSET.....	6
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET.....	7

Karttojen pohjakartat © Maanmittauslaitos, 2024.

Kansikuva: Lahokaviosammalen itiöpesäke (kuvituskuva Vantaalta).©

Luontoselvitys Metsänen / Timo Metsänen, 2020.

1 JOHDANTO

Luontoselvitys Metsäseltä tilattiin lahokaviosammalselvitys Lahdessa sijaitsevalle Jokimaan alueelle keväällä 2024. Tilaajana on Lahden kaupunki. Alueelta pyrittiin paikantamaan siellä mahdollisesti esiintyviä lahokaviosammalsiintymiä, jotta laji voidaan ottaa huomioon mahdollisissa alueen suunnitelmissa sekä mahdollisissa siirtotoimissa.

Selvityksen maastotöistä vastasi luontokartoittaja (eat) Antti Kotilainen, joka on erikoistunut sammaliin. Työtä ohjasi ja raportoi ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat) Timo Metsänen.

2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS

Lahti sijaitsee Päijät-Hämeessä, eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä, Lounaismaan eli Vuokkovyöhykkeen metsäkasvillisuuslohkolla. Selvitysalue sijaitsee Lahden kaupungin eteläosassa, vanhan Helsingintien (140) länsipuolella. Tarkasteltava alue on reilun 30 hehtaarin laajuinen, josta puolet on metsää ja puolet kesannolla olevaa peltoaluetta. Aluetta ollaan kaavoittamassa teollisuudelle. Kaavatyön pohjaksi on tehty luontoselvitys vuonna 2021 (Välimäki, Keret, Vuokare & Raitanen, 2021) jossa on kuvattu tarkemmin alueen luontoa. Selvitysalue on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti Lahdessa ja raja-
aus.

3 AINEISTOT, MENETELMÄT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

3.1 Aiemmat tutkimukset ja selvitykset

Kohteelta on vuonna 2021 ilmoitettu havaitun lahokaviosammalta eri metsäkuvioilla, mutta luontoselvitysraportissa ei esitetä lajin havaintopaikkoja. Luontoselvityksessä tarkastettiin raportin mukaan vain kartoitusreitille sattuneet potentiaaliset lahopuut. Tästä huolimatta lahokaviosammalten itujuväspesäkkeitä löytyi runsaasti pehmeäksi lahonneilta kuusilta tyyppikuvioilta *Tuoreet keskiravinteiset lehdot, Lehtomaiset kankaat ja Varttuneet havupuuvaltaiset tuoreet kankaat* (Välimäki, Keret, Vuokare & Raitanen, 2021). Kartoitusreittiä ei raportoida eikä avata sitä mitä tarkoitetaan sanalla "runsaasti". Raportista voidaan päätellä, että lajin kartoittaminen ei ole ollut systemaattista ja/tai ei varsinaisesti sisältynyt luontoselvitykseen.

3.2 Viranomaisten tiedot ja avoimet luontotietoaaineistot

Työtä varten tarkastettiin Luomuksen Laji.fi tietokannan mahdolliset havainnot lajista alueelta. Tällaisia havaintoja ei ollut ilmoitettu.

3.3 Maastotyö

Lajia etsittiin yhden maastopäivän ajan lokakuun 1. päivä ja työaika käytettiin yhteensä noin 8 tuntia. Syksyn 2024 inventointi painottui alueen metsiin ja niissä kuvioille, joilla esiintyi lahopuuyksiköitä.

Kohteen lahokaviosammalelle soveliaita lahopuita tutkittiin mahdollisimman hyvin ja tarkastuksessa hyödynnettiin luppia, jolla määritettiin protoneemat. Jokainen lajin protoneemagemmoja eli itujyväryhmiä sisältänyt runko tai lahopuun kappale merkittiin ylös QField-paikkatieto-ohjelmalla tabletin GPS-paikannusta hyödyntäen.

4 LAJIN SUOJELUSTATUS JA EKOLOGIA

Lahokaviosammal (*Buxbaumia viridis*) on erittäin uhanalainen (EN) ja EU:n luontodirektiivin liitteen II mukaan suojeltava laji. Lahokaviosammal kuuluu kaviosammalten (*Buxbaumiaceae*) heimoon ja sen ainoassa suomalaisessa suvussa on kaksi lajia; laho- ja kalliokaviosammal. Lahokaviosammalen erikoinen itiöpesäke on lajin paras tuntomerkki, mutta nykyisin lajin esiintymistä inventoidaan etsimällä myös alkeisrihmastoa eli protoneemoja.

Lajin esiintymisestä on viime vuosina saatu merkittävästi uutta tietoa, ja laji vaikuttaa ainakin osalla esiintymisalueestaan huomattavasti aiemmin luultua yleisemmältä. Havaintojen ja esiintymien määrä oletettavasti kasvaa entisestään, sillä ympäristöhallinto ei ole kartoittanut lajia systemaattisesti vielä esimerkiksi luonnonsuojelu- ja Natura 2000 -alueilla. Tähän mennessä tehdyt inventoinnit ovat olleet pääasiassa luontojärjestöjen kartoituksia ja muutaman isomman kaupungin (mm. Helsinki, Espoo, Vantaa ja Tampere) teettämiä kartoituksia.

Lajin levinneisyys ja tarkat elinympäristövaatimukset tunnetaan kuitenkin Suomessa vielä puutteellisesti.

Lahokaviosammal on Suomessa eteläinen lehtisammallaji (*Bryophyta*), joka on viime vuosina levittäytynyt laajemmalle alueelle maassamme. Kuusivaltaiset lehtometsät, puronvarret, korvet, niiden reunukset ja varsinkin pohjoisrinteiden kosteahkot kangasmetsät ovat lajille tyypillisiä kasvuympäristöjä. Tyypillisin kasvupaikka on pitkälle lahonnut kuusen kanto tai maapuu, mutta joskus sitä löytää myös muilta puulajeilta. Esiintymisalueella täytyy ilmeisesti olla myös jatkumo sopivan lahopuun ja kostean pienilmaston suhteen (Manninen & Nieminen, 2020). Keväällä kookkaat, kirkkaan vihreät ja kaviomaiset itiöpesäkkeet sekä punertava, nystermäinen pesäkeperä tekevät tunnistamisesta helppoa. Lajin elinkierrosta on vasta viime vuosina opittu tunnistamaan suvuttoman lisääntymisen vaihe (Wolf, 2015). Itiöistä kehittyvät alkeisvarsikot tuottavat itujuväsia (protonemagemma), jotka näyttäytyvät tyypillisimmillään tummina/ruskeina ryhminä tai ryppäinä lahopuun pinnalla.

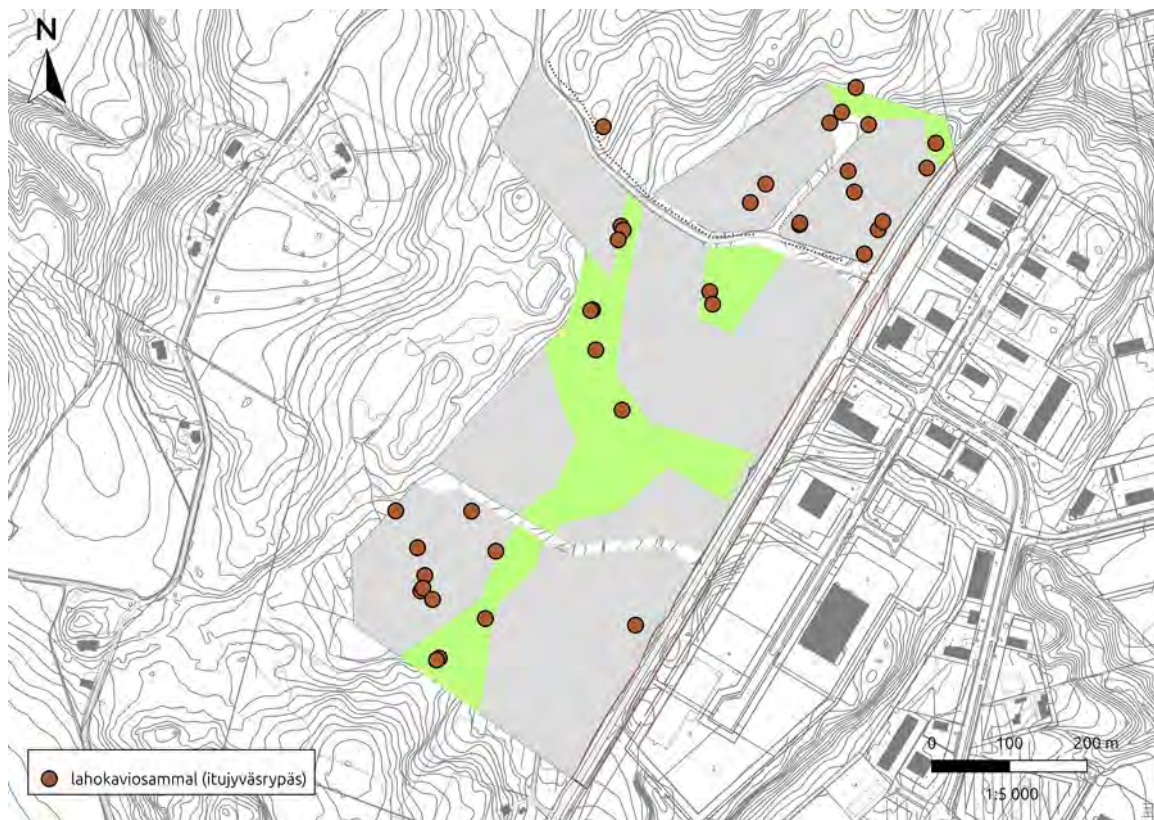
Maankäytössä huomioitavia seikkoja ovat sen kuuluminen luonnonsuojelulain 74 ja 79 pykälien määritelmien mukaisiin lajeihin. Lahokaviosammal on rauhoitettu (Lsl 74 §), joten ”kasvia, sen osaa tai siemeniä ei saa poimimia, kerätä, leikata irti, ottaa juurineen eikä hävittää”. Toisaalta Lsl 82 §:n perusteella ”aluetta saa käyttää maa- ja metsätalouteen tai rakennustoimintaan ja rakennuksia sekä laitteita tarkoituksensa mukaisesti. Tällöin on kuitenkin vältettävä vahingoittamista tai häiritsemästä rauhoitettuja eläimiä ja kasveja, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia.” Laji on poistettu kesällä 2021 erityisesti suojeltavien lajien listalta.

Lahokaviosammal kuuluu myös luonnonsuojelulain 79 pykälään sisällytetyyn luokitukseen. Se on luontodirektiivin liitteessä II listattu laji: ”Edellä 5 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen lajien suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävien esiintymispaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kielletty”. ELY-keskus voi päättää suojella luontodirektiivin liitteessä II mainitun eliölajin suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävän esiintymispaikan (Lsl 79 §).

5 TULOKSET

Maastokäynnillä löydettiin 37 protoneemakasvustoa. Lahdesta ei ole juuri-kaan vertailuaineistoa lajin esiintymistä, mutta yleisellä tasolla ja tekijöiden kokemuksen perusteella määriä voidaan pitää tavanomaisina tai jopa

niukkoina. Alueella ei havaittu lajin itiöpesäkkeitä. Syksyn havainnot on esitetty kuvan 2. kartalla. Tulosten perusteella alueelle ei rajattu lajille keskeisiä ydinalueita, joiden perusteita ovat hahmotelleet Uudellamaalla mm. Lammi & Vauhkonen (2019) ja edelleen Manninen & Nieminen (2020).

Kuva 2. Lajin havainnot kaavakarttapohjalla.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Lajia löytyi selvitysalueelta 37 havainnon verran. Vaikka lajin erityisesti suojellun lajin status poistui kesällä 2021 luonnonsuojeluasetuksen muutoksessa, on laji edelleen uhanalainen ja luontodirektiivin II-liitteen laji. Luontodirektiivin tavoite on lajien ja luontotyyppien suotuisa suojelun taso, niiden määrällisen ja alueellisen vähenemisen pysäyttäminen. Tästä seuraa, että lajista tarvitaan tietoa, jotta sen suotuisan suojelun tasoa voidaan arvioida. Lahden alueelta on lajista ilmoitettu hyvin niukasti havaintoja, ja nekin ovat pääasiassa yksittäisiä. Lahden alueella lajin suotuisan suojelun tasoa ei voida arvioida vielä puutteellisen tiedon vuoksi.

Vain Lahden Kytölässä lajia on tavattu määrällisesti enemmän (Metsänen, 2021) kuin Jokimaalla.

Nyt löydetty esiintymät suositellaan huomioitavan ainakin luontotyyppirajauksia nostavana lisäarvona ja huomioitavan mahdollisuuksien mukaan maankäytönsuunnittelussa.

Yleisesti voidaan myös suositella lahokaviosammalen inventointeja tehtävän Lahdessa laajemminkin eri kaavahankkeissa ja suojelualueilla, jotta lajin suotuisan suojelun tason voidaan arvioida jatkossa. Myös lajille tärkeimpien ydinalueiden määrittelyyn on suositeltavaa kehittää Lahdessa toimivat mittarit.

LÄHTEET

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki.

Lammi, E. & Vauhkonen, M. 2019: Uudenmaan lahokaviosammaleksiintymien luokittelu ja priorisointi. – Raportti 30.4.2019. Ympäristösuunnittelu Enviro Oy.

Manninen, O. & Nieminen, M. 2020. Lahokaviosammal Vantaalla: esiintymisselvitys ja suojelusuunnitelma. Sähköinen raportti 7.2.2020.

Metsänen, T. 2021. Lahden Kytölä III asemakaava-alueen luontoselvitykset 2021. Luontoselvitys Metsänen. Sähköinen dokumentti 4.10.2021

Välimäki, P., Keret, N., Vuokare, K. & Raitanen J. 2021. Lahden Jokimaan kaavasunnittelun alueen luontoselvitykset v. 2021. 12.08.2021 [PÄIVITETTY 20.09.2021]. Sähköinen dokumentti.

Wolf, T. 2015. Untersuchungen zu den Entwicklungsstadien von Buxbaumia viridis (Lam. & DC.) Mougl. & Nestl. (Grünes Koboldmoos). Carolinea 73: 5–15.

Liitteet

Sähköinen paikkatietoaineisto.